

Spațiul umanizat

Considerații generale despre spațiu

Locuri curate

Tradiții

Locu bun îi loc sfânt; tot să face frumos și puternic și rodu e bogat (Bernea, 1997, 1997, p.23). ♦ Locuri bune erau acelea în care viața a prosperat; locurile pietroase erau bune pentru case, pentru grădini – nu; locurile pe care se găseau comori, deoarece erau cu noroc; locurile pe care fuseseră ogoare, pe care fusese cultivată

cânepa (Budiș, p.302). ♦ Locul pe care a fost o casă pustie era rău, dar, dacă făceai slujbe, devenea bun (Budiș, p.302).

Pentru bunul mers al vieții și al treburilor

Ca femeia să facă băiat după fată, e bine să îngroape locul în care s-a zămislit copilul în căciula bărbatului cu trei grăunțe de usturoi și toate apoi îngropate la un loc curat (Gorovei, 1995, p.163). ♦ Scăldătoarea copilului de la botez se varsă lângă un pom, pe un loc curat, ca copilul să nu fie obraznic, ci de treabă (Gorovei, 1995, p.213).

Apărător de rele și durere

Dacă vrei să nu-ți mai vie o boală avută, aruncă scăldăturile la un loc curat (Gorovei, 1995, p.22).

Locuri necurate

Tradiții

Loc rău nu e, așa, oriunde. E loc rău din lele, e loc rău din păcate grele sau

din farmece (Bernea, 1997, p.26). ♦ Loc rău e așa un loc sec, poate e din piatră, poate e din duh (Bernea, 1997, p.24). ♦ Vine cineva de-l doare un picior și doar nu l-a scrântit; se zice că a călcat în loc rău (Bernea, 1997, p.25). ♦ La loc rău se fac semne, da oamenii nu le bagă în seamă și dau de necaz (Bernea, 1997, p.42). ♦ Când un om a cărunțit numai pe o jumătate a capului, acela a adormit, cu acea parte, pe o comoară (Gorovei, 1995, p.57). ♦ Când „a apuca” pe cineva, să sapi în locul de apucătură, că ai să găsești o comoară (Gorovei, 1995, p.57). ♦ Dacă mergi prin pădure și calci pe locul unde s-a împușcat cineva sau unde l-a omorât pe cineva, duhul cel necurat ce a făcut șotia acolo, îți ia mințile și rătăcești, ca să te bage în vreo baltă, ca să fii a lui. Ziua mare, pe drum bun poate să ți se pară cine știe ce prăpastie, or să ți se pară că vîi acasă și cine știe pe unde te bagi. Atunci să-ți aduci aminte în ce zi a fost Crăciunul și Boboteaza (var.: Ziua Crucii, Paștele etc.) (Niculiță-Voronca, I, p.372). ♦ Piatra numai atunci bate într-un sat, când în satul acela vreo fată a avut copil și l-a pierdut apoi l-a îngropat undeva. Pe locul acela trebuie să vie piatra; ea ucide pământul, îl sfarmă, ca să se dezgroape ce este ascuns într-însul (Niculiță-Voronca, II, p.164). ♦ Niște femei din Mihalcea s-au scăldat în pădure vara într-un pârâiaș și, când au ieșit din apă, nu cunoșteau locul unde se află, căci se scăldase „el” acolo; s-a nimerit însă că era un om la lemne și le-a învățat să-și întoarcă straietele pe dos, ca să-l depărteze și să-și aducă aminte în

ce zi a fost Crăciunul – și îndată și-au venit iar în minte (Niculiță-Voronca, II, p.221). ♦ Când calul trage într-un loc unde începe să bată cu copita, să știi că dedesupt nu-i curat (Gorovei, 1995, p.34). ♦ Când te poticnești mergând, calci pe Necuratul sau pe locul unde a fost „el” (Niculiță-Voronca, I, p.367). ♦ Dacă trece cineva pe locul unde fac ele horă sau pe unde au jucat lelele, îl pocesc, și omul nu se mai face bine nici cu leacurile babelor, nici cu ale doctorilor. De aceea, cel ce vede pe undeva un rotocol de iarbă călcată, să se ferească de a călca pe acolo, căci e locul unde au jucat lelele și poate să-l pocească: i se zbârcesc mâinile și picioarele. Dacă șade cineva în vatra lor, se spuzește pe tot corpul sau se umple de bube (Candrea, 1999, p.185). ♦ Sunt locuri rele acolo unde joacă lelele; joacă de face iarba ca pă masă; ele se-nvârte de crezi că face horă. Pă locu ăla se uscă iarba și nu-i bine să calci (Bernea, 1997, p.29). ♦ În cazul unei răceli a picioarelor sau al durerii acestora, se descânta, zicându-se că acel om a călcat în loc rău (Niculae, p.69). ♦ Pe locuri necurate, pe unde se știe că e dracul, pun oamenii cruce. De ce se pune pe unde s-a ucis pe cineva? Că acolo numai dracul a lucrat; or, unde și-a făcut cineva seamă. Și dracul de acolo fuge, rămâne locul curat (Niculiță-Voronca, I, p.371). ♦ Dacă ciobanu merge cu oile și oile pierd laptele – la unele le cade și țâțele –, zice că a dat cu ele într-un loc rău (Bernea, 1997, p.25).

◆ Se mai întâmplă de e loc rău acolo unde l-o trăsniț pe un om sau s-o răsturnat caru și o murit, știi, la un cot sau altundeva. Să ferește omu de locu ăla, de teamă, că, știi, e loc rău (Bernea, 1997, p.41). ◆ Erau considerate locuri rele locurile pe care fuseseră arii de treierat, pentru că acolo s-au învățit toate relele; locurile pe care fuseseră hotare vechi, deoarece la hotare diavolul face rele; locurile pe care fuseseră gropi; locurile de lângă drum, pentru că se făceau multe rele pe lângă drum; terenurile cu rădăcini de copaci, în special soc; răspântiile; locurile pe care au fost cârciumi, pentru că pământul acela e tot în sărăcie, că s-au făcut multe rele; locurile pe care a fost mai demult o crimă, o sinucidere, un îneț, pentru că acolo e sufletul acela mort neîmpărtășit și ar putea face rele celor din familie; locurile pe care au fost îngropați copii nebotezați; locurile pe care au fost cimitire – niciodată nu se fac case acolo, că-s atâtea suflete și bune, și rele (Budiș, p.302). ◆ La Cumpăna iese un țap. Așa a venit în calea unui om și a fetei lui. A băgat coarnele în roatele carului, voind să-l răstoarne. Când au ajuns aproape-n deal, țapul s-a făcut om. A făcut foc și, când i s-a spus că va da foc pădurii, drumeții erau gata să cadă cu căruța în râpă. Cum și-au făcut cruce, vedenia a dispărut. De aceea trebuie să-ți faci cruce când treci prin acel loc, ca să nu-ți iasă dracul în cale, mai ales noaptea. După cântatul cocoșilor dracul nu mai apare (Brill, II, p.54-55).

Apărător de rele și durere

Pe locurile unde nu crește nimic, să nu te culci, căci dedesubt e o comoară, care te arde cu flacăra ei nevăzută (Gorovei, 1995, p.57).

Stânga

Tradiții

Femeia e creată din bărbat, și anume: coasta ei dreaptă e coastă stângă de bărbat, coastă stângă a lui; coasta stângă a femeii e de drac. De aceea nici nu-i lua din mâna stângă, nici nu-i sta pe partea stângă, că te ispitește și te pierzi cu firea (Gorovei, 1995, p.85). ♦ Necuratul stă la om pe mâna stângă și pe piciorul stâng; acele-s ale lui. Ian să dai în cineva cu mâna stângă, că, de se întâmplă în așa minută, îl omori. Așa cum Necuratul are pe îngerul lui la mâna stângă, așa și Dumnezeu îl trimite pe îngerul său la mâna dreaptă (Niculiță-Voronca, I, p.380). ♦ Dacă iese cineva seara afară și se uită dindărăt peste umărul stâng, apoi i se pare că-l urmărește cineva, și această spaimă i-o dă omului Necuratul carele se ține de umărul omului cel stâng, pe când de umărul drept se ține îngerul; de aceea, privind îndărăt peste umărul

Suprins

Spațiul umanizat	5
Considerații generale despre spațiu	5
<i>Locuri curate</i>	5
<i>Locuri necurate</i>	6
<i>Stânca</i>	10
<i>Dreapta</i>	16
<i>Urma</i>	21
<i>Jos</i>	30
<i>Sus</i>	33
Casa	37
Considerații generale	37
Zidirea casei	53
Stafia	62
Interiorul casei	69
Pragul	69
Ușa	82
Fereastra	90

Masa	101
Patul	111
Leagănul	115
Oglinda	116
Grinda	121
Focul	125
Vatra	136
Soba	146
Cuptorul	149
Hornul	155
Exteriorul casei	165
Prispa	165
Acoperișul	167
Streașina	171
Podul casei	177
Curtea	181
Considerații generale	181
Gardul	186
Poarta	192

Pârleazul	198
Fântâna	198
Căietorul de lemne	214
Gunoii din curte	216
Cotineața	217
Grajdul	220
Grădina	224
Copacii, pomii fructiferi	228
Răzorul, stratul	238
Mușuroiul furnicilor	240
În sat	245
Satul	245
Pe drum	248
La biserică	256
La cârciumă	267
În afara satului	271
Moara	271
Pe câmp	279
În lan	288

<i>La vie</i>	298
<i>La hotar</i>	306
<i>La răsântie</i>	317
<i>În pădure</i>	324